

ศาสนาและความเชื่อของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

ศาสนาหรือระบบความเชื่อคือ สถาบันทางสังคมที่ช่วยให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคม ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ในลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งและซับซ้อน

ความเชื่อในศาสนาเกิดขึ้นเพราะมนุษย์เราต้องการหาคำตอบในบางเรื่อง ที่ไม่ทราบความเป็นมา การอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในโลกจึงต้องออกมาในรูปแบบของความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถแบ่งได้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในรูปของผีสังเทวดา หรือ วิญญาณ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นพระเจ้า

ความเชื่อเรื่องผี เป็นความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของศาสนา การบูชาบรรพบุรุษก็ถือว่า เป็นศาสนา เพราะถือว่าเป็นการบูชาผีหรือวิญญาณของคนที่ยังมีชีวิตอยู่

ศาสนาและความเชื่อของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง เดิมมีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เชื่อว่าผีมีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แม่น้ำ แผ่นดิน และเชื่อว่าผีเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย และทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย เป็นความเชื่อที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล แต่เป็นการเชื่อและกลัวเพราะความไม่รู้ และเป็นความเชื่อสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษถ่ายทอดมายังบุตรหลาน

ในบทนี้จะเน้นกล่าวถึงศาสนาและความเชื่อของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งเป็นศาสนาและความเชื่อของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ยึดถือกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษและสืบทอดมาจนถึงรุ่นลูกหลาน ได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดมาจนเป็นรากฐานของสังคมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในรูปของกฎระเบียบและจารีตประเพณี

ความเชื่อเกี่ยวกับการถือผี

ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงแต่เดิมมีความเชื่อเกี่ยวกับการถือผี โดยพวกเขาจะมีความเชื่อว่าผีมีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติ ผีสามารถทำให้เกิดความสงบสุข อยู่อย่างมีความสุขได้ หากไม่ทำให้ผีโกรธหรือไม่พอใจ แต่เมื่อใดมีการกระทำละเมิดที่ทำให้ผีไม่พอใจ หรือผิดผีเช่น การกระทำผิดทางเพศการผิดลูกผิดเมียผู้อื่น การได้เสียกันก่อนแต่งงานของหนุ่มสาว การห้ามหนุ่มสาวอยู่ในที่ลับตาสองต่อสอง การห้ามหนุ่มสาวที่ไม่ใช่ญาติกันถูกเนื้อต้องตัวกันเพราะจะทำให้ผิดผี อันจะมีผลทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กระทำการละเมิดหรือสมาชิกในครอบครัวหรืออาจมีผลก่อให้เกิดความวิบัติทั้งหมู่บ้าน ผลของการถูกลงโทษของการผิดผีอาจจะออกมาในรูปของการเจ็บป่วย หรือการทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย หรือวัว ควาย สัตว์เลี้ยงอื่น ๆ ล้มตาย

จากการที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีความเชื่อว่า มีผีอยู่ทั่วไปและไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาจึงอาจจะทำให้คนไปละเมิดหรือลบหลู่ผีได้ อันจะก่อให้เกิดผลเสียดังกล่าวมาข้างต้น ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจึงได้มีการประกอบพิธีกรรมเช่นสรวงบูชาผี ด้วยการฆ่าสัตว์เลี้ยงสังเวียอย่างน้อยปีละครั้ง หรือประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเมื่อสมาชิกในบ้านเรือนเจ็บป่วย และมีการเลี้ยงผีเมื่อมีการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร เช่น การเลี้ยงผีไร่ การเลี้ยงผีนา เมื่อข้าวเริ่มออกรวง เพื่อเป็นการบอกกล่าวให้ผีมาช่วยดูแลผลผลิตไม่ให้ถูกแมลงสัตว์อื่นมากัดกินให้เสียหาย หรือเป็นการบอกกล่าวผีเพื่อขออนุญาตเข้าทำกินหรืออยู่อาศัย

ผีที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงถือมีอยู่ 2 อย่าง คือ ผีบ้านและผีเรือน

ผีบ้าน คือ ผีที่ดูแลรักษาหมู่บ้าน บางที่เรียกว่า ผีบ้าน หรือผีเจ้าที่ ผีไร่ ผีนา ฯลฯ ผีบ้านหรือผีเจ้าที่ในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีบ้าน หรือติดต่อกับผีบ้าน จะขึ้นอยู่กับ "ฮี้ไซ้" หรือผู้นำหมู่บ้านทางประเพณี "ฮี้ไซ้" จะเป็นผู้กำหนดวันในการประกอบพิธีกรรมในการเลี้ยงผีของหมู่บ้าน การทำพิธีปีใหม่กะเหรี่ยง (กัจ) ตลอดจนการเลี้ยงผีไร่-ผีนา

ฮี้ไซ้ จะเป็นบุคคลแรกที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านนี้ และหากการเข้ามาอาศัยอยู่ในที่หนึ่ง ๆ หากไม่มีภัยพิบัติเกิดขึ้น แสดงว่า ผีเจ้าที่ได้อนุญาตให้ฮี้ไซ้อาศัยอยู่ในความเชื่อของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง พวกเขามีความเชื่อว่าบุคคลที่เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็น

คนแรก บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำหมู่บ้าน หรือ "ฮีโร่" ซึ่งเป็นทั้งผู้นำทาง การเมือง และผู้นำทางพิธีกรรม ที่พวกเขาต้องเคารพและเชื่อฟัง "ฮีโร่" จะมีหน้าที่ในการตัด สิ้นคดีความ ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เป็นผู้ควบคุมกฎระเบียบ จารีต ประเพณีของ หมู่บ้าน อีกทั้งยังมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการเป็นผู้นำทางพิธีกรรม คือ เป็นผู้กำหนดวันในการ ประกอบพิธีกรรมการเลี้ยงผีของหมู่บ้าน พิธีกรรมเลี้ยงผีไร่-ผีนา ดังเช่น ในการประกอบพิธีกรรม เลี้ยงผีไร่-ผีนา "ฮีโร่" จะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีไร่-ผีนา ในไร่และนาของตนก่อนเป็นคน แรก แล้วครัวเรือนอื่น ๆ ในหมู่บ้านจึงจะประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีไร่-ผีนา ในไร่-นาของตนได้

การเลี้ยงผีไร่

การประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีไร่ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะประกอบพิธีกรรม เมื่อปลูกข้าวไปได้ประมาณ 2 เดือน ประมาณช่วงเดือน กรกฎาคม ถึงสิงหาคม การเลี้ยงผีไร่มี วัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการขอให้ผีเจ้าที่ได้อุปถัมภ์รักษาต้นข้าว ไม่ให้ แมลงหรือสัตว์เลี้ยง เช่น วัว-ควาย เข้ามากัดกินต้นข้าวและให้ได้ผลผลิตมาก ๆ

การจัดเตรียมสิ่งของในพิธีกรรมเลี้ยงผีไร่

1. ไก่ 2 ตัว (ตัวผู้ 1 ตัว, ตัวเมีย 1 ตัว) ราคาประมาณ 30-50 บาท

2. กระทงเมี่ยง, บุหรี่, ข้าวสาร, พริกขี้หนู, และเกลือ

กะเหรี่ยงในหมู่บ้านอื่นทั่วไป อาจมีการนำเหล่าที่ต้มเองมาเช่นสรวงด้วย แต่ที่หมู่บ้านแม่โต๊ ไม่มีการนำเหล่ามาเช่นสรวงในพิธีด้วย เนื่องจากการเปลี่ยนศาสนาไปนับถือศาสนา พุทธและในขณะเดียวกันก็ยังมีมีความเชื่อเกี่ยวกับผีอยู่

3. ไม้ไผ่ที่ตัดมาจากป่าใกล้ที่ไร่ 1 เล่ม เพื่อนำมาทำเป็นศาลเพียงตา

ประกอบในพิธี

ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีไร้

เจ้าของไร่ซึ่งจะเป็นสามี (หัวหน้าครอบครัว) หรือกรณีที่ไม่มีสามี เช่น สามี อาจจะเสียชีวิต ก็จะให้บุตรชายคนโต เป็นผู้ประกอบพิธี โดยการเริ่มทำศาลเพียงตาจากไม้ไผ่ ที่ทำมาจากป่าริมที่ไร่ นำไม้ไผ่มาจักแล้วสานเป็นฝาผนังของศาลเพียงตาทั้ง 4 ด้าน แล้วนำใบของไม้ไผ่นำมาเป็นหลังคาของศาลเพียงตา สำหรับภรรยาของเจ้าของไร่ก็จะเป็นผู้จัดเตรียมเกี่ยวกับเรื่องการจัดเตรียมอาหาร โดยจะเริ่มจากการออกไปหาพื้นจากป่าริมที่ไร่ นำมาจุดไฟ หุงข้าวเตรียมไว้ และต้มน้ำจัดเตรียมไว้สำหรับน้ำโกที่เสิร์ฟจากการประกอบพิธีมาประกอบอาหาร

เมื่อจัดเตรียมเสร็จเรียบร้อย ถึงเวลาที่ประกอบพิธีกรรมสามีก็จะนำของที่นำมาเช่น ไห้ว เช่น กระจกเมียง บุหรี่ ข้าวสาร และเกลือ ไปบอกกล่าวแก่ผีเจ้าที่ว่าคนได้นำสิ่งของมาเช่น ไห้ว หลังจากนั้นก็นำโกที่ยังมีชีวิตอยู่ไป เชือดคอด้วยมีดที่บริเวณหน้าศาลเพียงตา แล้วนำเลือดไก่อราดลงบนศาลและถอนขนโกติดไว้ตามศาล และบอกกล่าวกับผีไร้ให้มารับของที่ตนและครอบครัวนำมาเช่น ไห้ว และสวดอ้อนวอนขอให้ผีที่รักษาไร่อยู่^๕ ให้ช่วยดูแลต้นข้าวไม่ให้ถูกสัตว์และแมลงต่าง ๆ เข้ามากัดกิน ทำลายให้เสียหาย เมื่อเสร็จพิธีแล้วภรรยาก็จะนำโกที่ได้ 2 ตัวไปประกอบอาหาร และรับประทานกันเฉพาะสมาชิกในครอบครัว ตามความเชื่อเดิมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในการเลี้ยงผีไร้จะทำเฉพาะสมาชิกในครอบครัว ไม่ให้คนแปลกหน้าเข้าไปดูหรือร่วมในพิธี ซึ่งความเชื่อนี้กะเหรี่ยงบางคนยังคงปฏิบัติอยู่ แต่มีกะเหรี่ยงบางคนที่ได้ละทิ้งความเชื่อนี้และอนุญาตให้คนแปลกหน้าดูและร่วมในพิธีได้ ดังเช่นกะเหรี่ยงบ้านแม่โต ก็อนุญาตให้ผู้ศึกษาเข้าร่วมในพิธีได้

เมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมต่าง ๆ ในการเลี้ยงผีไร้แล้ว เจ้าของไร่ (สามีหรือบุตรคนโต) จะทำเฉลียว (ตาแหลว) ที่ทำขึ้นจากไม้ไผ่นำไปติดไว้ที่ปากทางเข้าไร่ เป็นการแสดงให้เห็นว่า ที่ไร่นี้ได้ทำพิธีกรรมเลี้ยงผีไร้ ห้ามบุคคลอื่นเข้ามาในไร่เป็นเวลา 1 วัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โต ทุกคนยังยึดถือและปฏิบัติตามความเชื่อนี้ โดยไม่ละเมิด ไม่ว่าจะนับถือศาสนาพุทธ พุทธควบคู่กับผี หรือศาสนาคริสต์ แม้ว่าพวกเขาจะละทิ้งความเชื่อและการปฏิบัติเกี่ยวกับผีแต่พวกเขาก็ยังเคารพกฎและปฏิบัติตามความเชื่อ^๕อยู่เช่นกัน

การเลี้ยงผี

การประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จะประกอบพิธีกรรมในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน เมื่อปลูกข้าวแล้วต้นข้าวโตพอสมควร โดยการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี ก็เช่นเดียวกัน การเลี้ยงผีไร่ ที่จะทำได้ก็ต่อเมื่อ ฮีโซ่ จะต้องเป็นผู้กำหนดวันและประกอบพิธีเลี้ยงผีในทำนาของตนเองก่อน ภายหลังจากนั้นลูกบ้านจึงจะสามารถประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีในทำนาของตนเองได้

วัตถุประสงค์ ในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงก็เช่นเดียวกับการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีไร่ คือเป็นการประกอบพิธีกรรมเพื่ออ้อนวอนขอให้ผีเจ้าที่นา ได้มาดูแลปกป้องรักษาต้นข้าว ไม่ให้ถูกแมลงและสัตว์เลี้ยง เช่น วัว-ควาย เข้ามากัดกิน และทำลายให้เสียหาย และอธิษฐานขอให้ได้ผลผลิตมาก ๆ

การจัดเตรียมสิ่งของในพิธีกรรมเลี้ยงผี

1. ไก่ 2 ตัว (ตัวผู้ 1 ตัว, ตัวเมีย 1 ตัว)
2. ข้าวสาร
3. เมียง บุหรี่ และเกลือ
4. ไม้ไผ่ที่ตัดจากป่าริมที่นา เพื่อนำมาเป็นศาลเพียงตา

สำหรับขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีนั้น ตลอดจนความเชื่อและการปฏิบัติในการเลี้ยงผีนั้น เหมือนกับการเลี้ยงผีไร่ทุกประการ

ผีที่สำคัญที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนับถืออีกอย่างก็คือ การถือผีบรรพบุรุษหรือผีเรือน ซึ่งเรียกในภาษากะเหรี่ยงว่า "แฆะ" ผีเรือน ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ตายไปแล้ววิญญาณยังคงวนเวียนคุ้มครองลูกหลานอยู่

ผีเรือน เป็นผีบรรพบุรุษ ฝ่ายหญิงซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผู้หญิงที่สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้าน ผีเรือนจะเป็นผู้มีอำนาจควบคุมคอยดูแลกฎ จารีต การประพฤติปฏิบัติทางเพศ ตลอดจนลงโทษผู้กระทำผิดผีโดยการกระทำผิดกฎจารีต เช่น การได้เสียกันก่อนแต่งงาน การผิดลูกผิดเมียผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งการกระทำเช่นนี้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเชื่อว่าแม่ผีอื่นไม่รู้หรือไม่เห็น

แต่ผู้เห็น และสามารถลดบรรเทาให้เกิดสิ่งไม่ดีในชีวิต และครอบครัวหรือแม้แต่สังคมของพวกเขา ได้ตั้งนั้น ด้วยความเชื่อนี้พวกเขาจึงต้องมีการบูชาเช่นสรวงผีเรือน เป็นการกระทำเพื่อไม่ได้สิ่งร้ายเกิดขึ้น เพื่อขอความคุ้มครองให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บหรือภัยพิบัติต่าง ๆ หรือเมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น ซึ่งเชื่อว่าเป็นการกระทำของผู้จึงต้องทำการเช่นสรวงโดยการฆ่าสัตว์เลี้ยง หมู หรือไก่ หรือบางหมู่บ้าน อาจมีการต้มสุราเพื่อเลี้ยงผีในพิธีด้วย แต่ที่บ้านแม่โตไม่มีการเลี้ยงสุรา

การประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือน เรียกในภาษากะเหรี่ยงว่า "เอาะแพะ" เป็นพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการแยกมนุษย์ออกจากสัตว์ การห้ามไม่ให้มีการสัมผัสในหมู่คนสายเลือดเดียวกัน ห้ามพี่น้องแต่งงานกัน จะทำให้ผีผี และ ไม่ส่ำสอนทางเพศ ดังนั้นจะเห็นได้จากลักษณะสังคมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จะเป็นสังคมแบบผิวเดี่ยวยุติธรรมเดียว การประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือนของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เล่าสืบต่อกันมาถึงที่มาของการเกิดขึ้นของพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือนว่า

ในสมัยอดีตกาล เกิดสงครามใหญ่ผู้ชายกะเหรี่ยงออกไปรบ และล้มตายเป็นจำนวนมาก ภายหลังสงครามจำนวนผู้หญิงมีมากกว่าผู้ชาย มีผู้หญิง 10 คนต่อผู้ชาย 1 คน มีการสัมผัสกันเยี่ยงสัตว์มีบุตรหลานเกิดขึ้น พวกเขาล้มป่วยมากมาย กะเหรี่ยงไม่ทราบสาเหตุว่าเกิดอะไรขึ้น ยั่วจึงได้ลงมาบอกกะเหรี่ยงให้ทำพิธีกรรมเลี้ยงผี ยั่วได้บอกถึงวิธีการประกอบพิธีกรรม เมื่อมีภรรยาหรือบุตรของป่วย และยั่วได้บอกว่าการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี จะเป็นการเรียกวิญญาณของพ่อแม่ที่ตายไปในสงครามให้กลับมาช่วย (Rajah, 1984 : 86)

การประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือน จะกำหนดวันในการประกอบพิธีกรรมโดยการเลี้ยงทายกระดูกไก่ เมื่อทราบวันแล้วจะมีการบอกกล่าว ไปแก่สมาชิกในสายบรรพบุรุษเดียวกันอันได้แก่ บุตรทุกคนรวมทั้งบุตรชายหรือบุตรสาว ทั้งที่แต่งงานแยกเรือนไปแล้วก็ต้องมาร่วมในพิธี และหลานที่เกิดจากบุตรสาวคนโตถึงบุตรสาวคนเล็ก ก็ต้องมาร่วมในพิธี ไม่รวมหลานที่เกิดจากบุตรชาย เพราะต้องไปนับถือผีบรรพบุรุษฝ่ายแม่ (ภรรยาของบุตรชาย) ผู้เข้าร่วมในพิธีเลี้ยงผีเรือนทุกคน จะต้องแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงอันเป็นชุดประจำเผ่า การประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือนจะประกอบพิธีในบ้าน ผู้นำในพิธีจะเป็นสามี หรือหากสามีเสียชีวิต ภรรยาก็จะเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม

การจัดเตรียมสิ่งของสำหรับใช้ในพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือน

ในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือน บ้านที่จะประกอบพิธีกรรมจะต้องจัดเตรียม
 หนามู 1 ตัว ไก่ 2 ตัว เป็นไก่ตัวผู้ 1 ตัว ไก่ตัวเมีย 1 ตัว ขนาดของไก่และหมูจะเล็กหรือใหญ่
 ก็ขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าของบ้าน โดยเฉลี่ยแล้วราคาหมูที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือน จะมี
 ราคาตั้งแต่ 200-1,000 บาทต่อตัว โดยหมูที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือน จะเป็นหมูเก่า
 ที่เจ้าของบ้านได้เลี้ยงไว้ เพื่อนำมาประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี จะเห็นได้เมื่อไปบ้านกะเหรี่ยงที่ยัง
 คงถือผี จะเห็นมีการเลี้ยงหมูไว้ใต้ถุนบ้าน โดยการผูกเชือกล้ามไว้กับเสาบ้านและเมื่อมีความ
 จำเป็นต้องนำหมูตัวนั้นมาทำพิธีเลี้ยงผีเรือน เจ้าของบ้านจะต้องหาซื้อหมูตัวใหม่มาเลี้ยงแทนหมูตัว
 เก่า ที่ถูกนำไปเช่นสรวงผีเรือนแล้ว เพื่อจะได้นำมาเลี้ยงเป็นหมูเกาสืบต่อไป สำหรับพิธีเลี้ยงผี
 เรือนคราวต่อไปและหากเจ้าของบ้านไม่สามารถหาหมูมาเลี้ยงแทนหมูตัวที่ถูกนำไปฆ่าประกอบพิธี-
 กรรมได้ เขาก็จะไม่สามารถประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือนได้

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือน "เอาแฆะ"

ในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือนจะประกอบพิธี 2 วัน คือจะเริ่มในตอนค่ำ
 ของวันที่ได้กำหนดไว้ และวันรุ่งขึ้นของอีกวัน โดยขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมเหมือนกัน แต่
 การประกอบพิธีกรรมจะแยกฆ่าไก่และหมู โดยไก่จะฆ่าเลี้ยงในวันแรกและหมูจะฆ่าเลี้ยงในวันถัด
 ไป แต่ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมจะปฏิบัติเหมือนกันทุกอย่าง

เมื่อเริ่มพิธีกรรมเลี้ยงผี ผู้นำในพิธีจะสวดมนต์เรียกผี หลังจากนั้นก็จะฆ่าไก่
 (ในวันแรก) หรือฆ่าหมู (ในวันรุ่งขึ้น) เพื่อสังเวยผีเรือน และสวดอธิษฐานขอให้ผีบรรพบุรุษมา
 รับเครื่องเช่นสังเวย และปกปักรักษาคุ้มครองลูกหลานให้รอดพ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ หลังจากนั้น
 ก็นำเอาเนื้อไก่ (หมู) สด ๆ ห่อใบตอง พร้อมข้าวที่หุงสุกแล้วทิ้งลอดช่องลงไปใต้ถุนบ้าน หลัง
 จากนั้นก็นำเอาหมู (ไก่) ไปปรุงอาหารรับประทานกันในสมาชิกกลุ่มผี เป็นอันเสร็จพิธีกรรมเลี้ยง
 ผีเรือน

ข้อห้ามในการปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือน

ในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือนของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีข้อห้ามในการปฏิบัติดังนี้

1. ระหว่างการรับประทานอาหารจะต้องไม่ทำอาหารตกหรือหกหล่น
2. อย่างบ่นว่าอาหารไม่พอรับประทาน
3. เมื่ออิ่มแล้วห้ามลุกขึ้นแล้วเดินลงไปจากบ้านก่อนจนกว่าจะรับประทานเสร็จหมดแล้วทุกคนจึงจะลุกไปได้
4. ในช่วงระหว่างพิธีกรรม ห้ามผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมพูดคุยนอกภาษาอื่น นอกจากภาษากะเหรี่ยง

ตามความเชื่อของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเกี่ยวกับข้อห้ามเหล่านี้ หากมีการละเลยไม่ยึดถือยังคงปฏิบัติอยู่ก็จะต้องมีการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีขึ้นใหม่ ซึ่งจะต้องทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมของมาประกอบพิธีขึ้นใหม่อีกครั้ง เพราะอาจทำให้ผีโกรธได้

ความเชื่อเกี่ยวกับ "ยัว"

ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีความเชื่อเกี่ยวกับกำเนิดของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงว่าชนชาติกะเหรี่ยงกำเนิดขึ้นจากการสร้างของ "ยัว" และเชื่อว่า "ยัว" เป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างในโลก ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีความเชื่อว่า "ยัว" เป็นพระเจ้าของชนชาติกะเหรี่ยงที่มีมาก่อนพระเจ้าของศาสนาอื่น ๆ และความเชื่อนี้ได้มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน

และความเชื่อเกี่ยวกับ "ยัว" ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ได้มีผู้เผยแพร่ศาสนาคริสต์ได้นำมาตีความเข้ากับความเชื่อทางคริสต์ศาสนาว่าเป็นสิ่งเดียวกับ "พระเจ้า" ของทางศาสนาคริสต์ ดังจะสังเกตได้จากการเรียกชื่อในภาษากะเหรี่ยงของการนับถือศาสนาคริสต์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงว่า "บา ยวา" (คำว่า "บา" ในภาษากะเหรี่ยงแปลว่า นับถือศาสนา) ซึ่งมีเสียงที่เรียกคล้ายๆ กัน

ความเชื่อเกี่ยวกับขวัญและวิญญาณ

ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนอกจากความเชื่อเกี่ยวกับผี ยัว แล้ว พวกเขายังมีความเชื่อเกี่ยวกับขวัญหรือวิญญาณ ซึ่งมีชื่อเรียกในภาษากะเหรี่ยงว่า "กะลา" ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเชื่อว่าในร่างกายมนุษย์เรานั้นจะประกอบไปด้วยขวัญ 37 ตัว ซึ่งจะเป็นขวัญดี 3 ตัว และขวัญที่ไม่ดี 34 ตัว ขวัญจะไม่อยู่กับที่แต่จะชอบท่องเที่ยวไปในที่ไกลจากร่างกายของคน เมื่อเที่ยวไปไกลและหลงทางจะมีผลทำให้ร่างกายเจ็บป่วย ซึ่งเรียกสาเหตุของอาการเจ็บป่วยนี้ว่าเป็นเพราะขวัญหาย การจะทำให้ร่างกายหายจากอาการเจ็บป่วย ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าจะต้องทำพิธีเรียกขวัญ ซึ่งมีชื่อเรียกในภาษากะเหรี่ยงว่า "ก้อกลา" เพื่อจะเรียกขวัญที่หายไปให้กลับมายังร่างของเจ้าของเพื่อเจ้าของจะได้หายจากอาการเจ็บป่วย

ในความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการเจ็บป่วยของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนั้น ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเชื่อว่า สาเหตุของการเจ็บป่วยมีอยู่ 2 สาเหตุ คือ ขวัญหาย (หนี) และอีกสาเหตุหนึ่งก็คือเกิดจากการกระทำของผีที่ทำให้คนเจ็บป่วย คนอาจกระทำทำให้ผีโกรธหรือทำผิดผีโดยไม่รู้ตัว และเมื่อร่างกายเจ็บป่วยการจะทราบได้ว่า สาเหตุของการเจ็บป่วยของร่างกายมาจากการกระทำของผีหรือขวัญหายนั้น ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะใช้วิธีการเสี่ยงทาย (จะกล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อความเชื่อเกี่ยวกับการเสี่ยงทาย) โดยการนำเอาเมล็ดข้าวสารหรือนำเอากระดูกไก่มาเสี่ยงทายแล้วทำนายถึงสาเหตุของการเจ็บป่วย เพื่อหาวิธีแก้ไขว่าต้องทำพิธีกรรมเสี่ยงผีหรือว่าทำพิธีเรียกขวัญ

พิธีเรียกขวัญ

พิธีเรียกขวัญ "ก้อกลา" เป็นพิธีกรรมที่ทำขึ้นเมื่อมีคนเจ็บป่วย และผลของการเสี่ยงทายทำนายออกมาว่ามีสาเหตุมาจากขวัญหาย ก็จะต้องประกอบพิธีเรียกขวัญโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกขวัญที่หนีหายไปให้กลับมายังร่างกายของเจ้าของ

การจัดเตรียมสิ่งของ ในพิธีเรียกขวัญ

ไก่ 2 ตัว ไก่ตัวผู้ 1 ตัว และไก่ตัวเมีย 1 ตัว ไช้ไก่ต้มสุก 1 ฟอง ข้าวสาร 1 ถ้วย และด้ายสายสิญจน์สำหรับไว้มัดมือ

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเรียกขวัญ

เมื่อจัดเตรียมสิ่งของที่จะใช้ในพิธีเรียบร้อยแล้ว ก็จะทำพิธีเรียกขวัญโดยผู้ทำพิธีจะเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมและการเสี่ยงทำนาย พิธีจะเริ่มโดยผู้นำในพิธีจะนำถ้วยข้าวสารมาวางไว้ที่พื้นแล้วนำเอาไช้ต้มไปวางไว้หากไช้ต้มล้มแสดงว่าขวัญยังไม่กลับมา แต่หากไช้ตั้งอยู่ได้แสดงว่าขวัญกลับมาแล้วผู้นำในพิธีก็จะนำไก่มาเชือดแล้วจึงนำไก่ไปประกอบอาหาร แล้วนำไปเช่นสรวงในบริเวณที่ขวัญหนีไป แล้วจึงสวดมนต์เรียกขวัญให้กลับมาอย่างร่างของผู้ป่วย แล้วจึงนำเอาด้ายสายสิญจน์ที่เตรียมไว้ นำมามัดมือให้ผู้ป่วยเป็นอันเสร็จพิธีเรียกขวัญ

ความเชื่อเกี่ยวกับการเสี่ยงทาย ทำนาย

ความเชื่อเกี่ยวกับการเสี่ยงทาย ทำนาย เป็นความเชื่ออีกอย่างหนึ่งของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ได้มีการยึดถือสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ เป็นการเสี่ยงทายและทำนายถึงสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วไม่รู้สาเหตุถึงความเป็นมาว่าเกิดมาจากอะไร

การเสี่ยงทายทำนายของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมี 2 วิธี คือ

1. การเสี่ยงทายทำนายกระดูกไก่
2. การเสี่ยงทายทำนายเมล็ดข้าวสาร

การเสี่ยงทาย ทำนายแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การเตรียมเครื่องเสี่ยงทาย
2. การอธิษฐาน
3. การแปลความหมายของเครื่องเสี่ยงทาย (การทำนาย)

1. การเสี่ยงทายทำนายเมล็ดข้าวสาร

การเสี่ยงทายทำนายเมล็ดข้าวสารของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จะทำโดยการนำเมล็ดข้าวสารมา 1 ถ้วย แล้วผู้ทำพิธีจะยกถ้วยข้าวสารขึ้นมาอธิษฐานเพื่อให้ผีต่าง ๆ ได้รับความรู้และตลกรถดาลให้เกิดผลในการเสี่ยงทาย หลังจากนั้นผู้ทำพิธีก็นำเมล็ดข้าวสาร 1 กำมือจากในถ้วยมากำไว้ แล้วผู้ทำพิธีก็จะนับจำนวนของเมล็ดข้าวสาร 1 กำมือนั้นโดยการจับคู่ ถ้าเมล็ดข้าวสารที่นับได้เป็นคู่ก็ได้ผลทำนายว่าการเสี่ยงทายนั้นดี แต่ถ้าผลการนับเมล็ดข้าวสารนั้นออกเป็นคี่มีเศษไม่สามารถจับคู่ได้ ก็จะได้ผลการทำนายจากการเสี่ยงทายว่าไม่ดี

2. การเสี่ยงทายทำนายกระดูกไก่

การเสี่ยงทายทำนายกระดูกไก่ จะทำโดยการนำกระดูกไก่ที่เก็บไว้จากการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีเรือน มาทำการเสี่ยงทาย วิธีการคือ การนำเอากระดูกไก่มา 2 อันแล้วอธิษฐาน หลังจากนั้นก็นำกระดูกไก่มาชูดเพื่อหารูจากกระดูกแล้วจึงเอาไม้เล็ก ๆ ไปเสียบเข้าที่รูกระดูกไก่ แล้วทำนายจากลักษณะของไม้ที่เสียบเข้าไป โดยหากไม้ทำมุมตั้งฉากกับกระดูกย่อมเป็นเครื่องหมายว่า โชคไม่ดี ถ้าเจ็บป่วยก็จะรักษาไม่หาย เป็นต้น แต่ถ้าไม้ที่เสียบรูกระดูกไก่อะเสียบทำมุม 45° กับกระดูกก็ถือว่า โชคดี ถ้าเจ็บป่วยก็จะรักษาหาย เป็นต้น

จากที่กล่าวมาในบทถึงศาสนาและความเชื่อของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ทำให้ทราบว่าแต่เดิมนั้นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติที่ไม่ได้เป็นความเชื่อที่เป็นเหตุและผล แต่เป็นความเชื่อด้วยความกลัวและความไม่รู้ ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติตามประเพณีความเชื่อเดิมนั้น มีข้อห้ามในการปฏิบัติมาก ดังนั้นเมื่อมีศาสนาใหม่เข้ามาเผยแพร่ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ หรือศาสนาคริสต์ ที่พวกเขาสามารถยึดถือไว้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้พวกเขาได้หลุดพ้นจากความกลัวและความไม่รู้ หลุดพ้นจากการจะต้องประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อเดิมนั้นที่ย่างยากจึงทำให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบางคนได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาใหม่และละทิ้งความเชื่อเดิม

จากการศึกษาชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่บ้านแม่โต พบว่าแต่เดิมนั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับการถือผี มีความเชื่อเกี่ยวกับ "ยั่ว" ความเชื่อเกี่ยวกับขวัญ ตลอดจนความเชื่อเกี่ยวกับการเสี่ยงทายทำนาย เช่นเดียวกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงทั่วไป แต่เมื่อมีการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ พบว่า ได้มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในหมู่บ้านแม่โตได้เปลี่ยนไปนับถือกันเป็นนัย

มาก (เกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาและการเปลี่ยนศาสนา จะกล่าวถึง
ในรายละเอียดต่อไป)

จากการศึกษาถึงการนับถือศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โต พบว่า การนับ
ถือศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โตจะมีผู้นับถือทั้งศาสนาพุทธ (ตัดผี) ศาสนาพุทธควบ
คู่กับการถือผี และศาสนาคริสต์ สามารถจำแนกได้ดังนี้ มีผู้นับถือศาสนาพุทธ (ตัดผี) 7 ครัวเรือน
มีผู้นับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการถือผี 17 ครัวเรือน และมีผู้นับถือศาสนาคริสต์ 23 ครัวเรือน

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาจะเห็นว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงหมู่บ้านแม่โตได้เปลี่ยนศา
สนามานับถือศาสนาที่แตกต่างกัน จึงทำให้นักศึกษาถึงเหตุผลหรือปัจจัยการเปลี่ยนศาสนาไปนับถือ
ศาสนาใดศาสนาหนึ่งว่าเป็นเพราะเหตุใดและศึกษาถึงการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาของศาสนาคริสต์
และศาสนาพุทธในหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย